

Dr. Eperjesi Zoltán PhD²⁹ – Dr. Tóth Gergely PhD³⁰

**A MULTILATERÁLIS ÉS BILATERÁLIS FEJLESZTÉSI
BANKOK KLÍMAVÉDELMI FINANSZÍROZÁSAI
CLIMATE FINANCE ACTIVITIES OF THE MULTILATERAL
AND BILATERAL DEVELOPMENT BANKS**

DOI: 10.25116/kozelitesek 2022.1.4

Absztrakt

A multilaterális fejlesztési pénzüintézetek hiánypótló és multiplikátor szerepet töltenek be a világgazdaságban. A diszparitások modell alapján működő multilaterális fejlesztési bankok – mint például, a Világbank, az Ázsiai Fejlesztési Bank, az Afrikai Fejlesztési Bank – a legkevésbé fejlett államok esetében sokszor a gazdasági és szociális kohéziót elősegítő projektek csaknem kizárólagos finanszírozói. A paritásos modell alapján működő multilaterális fejlesztési bankok, mint például az Európai Beruházási Bank és az Északi Beruházási Bank, mindenekelőtt a saját tagállamaik gazdasági és szociális kohézióját segítő beruházásokat finanszírozzák. Az európai bilaterális fejlesztési bankok szintén hiánypótló, üzletgeneráló szerepet töltenek be a fejlődő országok gazdasági életében. Beruházásaik ösztönzőleg hatnak a külföldi és belföldi magánvállalkozások beruházásaira, így multiplikátor szerepet töltenek be az adott fejlődő gazdaságban. Jóformán valamennyi multi- és bilaterális fejlesztési pénzüintézet esetében érzékelhető a nagyfokú strukturális, klímabankká történő átalakulás. E bankoknak deklarált célja, hogy komoly finanszírozó szerepet töltsenek be az igazságos átmenet biztosításában azon régiók számára, amelyeket leginkább sújtanak az éghajlatbarát és környezeti szempontból fenntartható gazdaság érdekében hozott intézkedések.

Kulcsszavak: multilaterális és bilaterális fejlesztési pénzüintézetek, klímabank, igazságos átmenet, Párizsi Megállapodás, klímaalkalmazkodást és üvegházhatású gázok kibocsátáscsökkentését célzó beruházások, megújuló energiaforrások

Abstract

The multilateral development financial institutions play a supplementary and multiplication role in the world economy. Multilateral development banks – like the World Bank Group, Asian Development Bank, African Development Bank – working upon the disparity model, fulfil the role of the almost exclusive financial institution financing the economic and social cohesion of the least developed countries. Development banks working according the parity model – like the European Investment Bank and the Nordic Investment Bank – finance decisively their own member states. The European bilateral development financial institutions play also a supplementary and business-generating role in the economies of the developing coun-

²⁹ főiskolai tanár, nemzetközi gazdálkodás szakfelelős – Wekerle Sándor Üzleti Főiskola

³⁰ főiskolai tanár, tudományos rektorhelyettes – Wekerle Sándor Üzleti Főiskola

tries. Their investments stimulate the domestic and foreign private companies to invest, so these banks work as multiplier. We can establish a crucial structural transformation process to a climate bank almost in all of these multi- and bilateral development banks. The declared goal of these banks is to finance the just transition in those regions that are mostly hit by the measures made for a climate friendly sustainable economy.

Keywords: multilateral and bilateral financial institutions, climate bank, just transition for all, Paris Agreement, climate adaptation and mitigation finance, renewable energy sources

Bevezetés

A multilaterális fejlesztési pénzüstézetek olyan nemzetállamok által alapított, nemzetek feletti szervezetek, amelyek részvényesei maguk a nemzetállamok. Ezeknek a nemzetközi pénzüstézeteknek meghatározó közös feladata a részvevő tagállamok gazdasági és társadalmi fejlődésének elősegítése projektfinanszírozásaikon keresztül. A multilaterális fejlesztési bankok jelentős szerepet töltenek be a nemzetközi tőkepiacon, ahol beszerzik a különböző finanszírozásaikhoz szükséges forrásokat. A meghatározó multilaterális fejlesztési bankok között találjuk a Világbank csoportot, az Európai Beruházási Bankot, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankot, az Afrikai Fejlesztési Bankot, az Ázsiai Fejlesztési Bankot, az Ázsiai Infrastrukturális Fejlesztési Bankot, az Iszlám Fejlesztési Bankot, az Inter-Amerikai Fejlesztési Bankot, valamint az Új Fejlesztési Bankot (Net 1, 15.).

A multilaterális fejlesztési bankok (MFB) kiemelkedő szerepet játszanak a fejlődő országok klímavédelmi és károsanyagkibocsátást csökkentő beruházásainak finanszírozásában. A multilaterális fejlesztési bankok éppen most változtatják meg az országbesorolásra vonatkozó metodológiájukat. A Világbank négy jövedelmi csoportra osztja a világ gazdaságait. Az egy főre eső amerikai dollárban számított bruttó nemzeti jövedelem (GNI) képezi az országok besorolásának alapját, amelyet minden évben felülvizsgálunk. Az éves felülvizsgálatra amiatt van szükség, mivel az egyes országok gazdasági növekedése, inflációja, valutájuk árfolyama, valamint a népesség növekedése befolyásolják a bruttó nemzeti jövedelem alakulását.

Az alábbiakban sorolom fel a Világbank által meghatározott, az egy főre eső GNI-n alapuló négy jövedelmi csoportot (2021. július):

Országcsoport	1 főre eső GNI mértéke (USD)
1. alacsony jövedelmű országok:	kevesebb, mint 1.046,- USD
2. alsó-közép jövedelmű országok:	1.046,- és 4.095,- USD között
3. felső-közép jövedelmű országok:	4.095,- és 12.695,- USD között
4. magas jövedelmű országok:	12.695,- USD felett (Net 2)

Az alacsony jövedelmű országok közé tartozik például Afganisztán (500,- USD), Eritrea (600,- USD), Etiópia (890,- USD). Haiti és Tádzsikisztán a maga 1.250,- USD, valamint 1.060,- USD 1 főre eső GNI jö-

vedelmével az alsó-közép jövedelmű országok csoportjába tartozik. Mauritius (10.230,- USD) és Románia (12.570,- USD) a felső-közép jövedelmű országok csoportjába tartozik. A magas jövedelmű országok csoportjába tartozik pl. Horvátország (14.190,- USD), Magyarország (16.010,- USD), Németország (47.060,- USD) és Dánia (63.070,-USD).

A BRICS országok (Brazília, Oroszország, India, Kína, Dél-Afrikai Köztársaság) által alapított Új Fejlesztési Bankot (New Development Bank) leszámítva valamennyi multilaterális fejlesztési bank összeállította már a 2020-at követő időszakra vonatkozó klímafinanszírozási tervét. Az új célszámok alapján megállapítható, hogy a klímavédelmi projektek finanszírozása továbbra is a nemzetközi fejlesztési bankok legfőbb célkitűzései közé tartozik.

1. táblázat: A multilaterális fejlesztési bankok klímavédelmi finanszírozásokra vonatkozó célkitűzései:

MDB	2020. évi célkitűzések	2020 utáni időszakot érintő célkitűzések
Afrikai Fejlesztési Bank	a jóváhagyott hitelügyletek 40%-a	legalább 25 milliárd USD 2020 és 2025 között
Ázsiai Fejlesztési Bank	6 milliárd USD 2020-ban	80 milliárd USD 2019 és 2030 között, az egyes projektek 75%-a
Ázsiai Infrastrukturális Fejlesztési Bank	n. a.	2025-ig a kihelyezett hitelek 50%-a (éves szinten 10 milliárd USD elérése a cél 2025-ig)
Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank	20 milliárd USD összeg 2016 és 2020 között	a kötelezettségvállalások 50%-a klímavédelmi finanszírozásokra irányul 2025-ig
Európai Beruházási Bank	20 milliárd USD 2016 és 2020 között, a hitelkihelyezések legalább 25%-a	2025-re a banki finanszírozások 50%-át a klímavédelem szolgálatába állítják; 1 trilliárd EUR összeget bocsátanak 2021–2030 között a klímavédelem finanszírozására
Iszlám Fejlesztési Bank	n. a.	2025-re az éves finanszírozások 35%-a a klímavédelmet szolgálja
Inter-Amerikai Fejlesztési Bank	2020-ra a kötelezettségvállalások 25–30%-a	2021–2024 között a finanszírozások legalább 30%-a a klímavédelmet szolgálja
Új Fejlesztési Bank	n. a.	n. a.
Világbank csoport	2020-ig az éves kötelezettségvállalások 20%-a	2021–2025 között a kötelezettségvállalások 35%-a

Forrás: Net 3: <https://www.wri.org/insights/mdb-climate-finance-joint-report-2020> 4. o.

1. A multilaterális fejlesztési bankok klímaváltozás elleni finanszírozásainak csoportosítása

A következőkben ismertetem a multilaterális fejlesztési bankok klímaváltozás elleni finanszírozásainak megbontását **az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését célzó, valamint környezetvédelmi adaptációra irányuló** finanszírozások szerint. Először is azonban definiálni kell a két különböző finanszírozási csoportot. Az üvegházhatású gázok csökkentésének célja, hogy stabilizálni lehessen a klímarendszert, valamint a *Párizsi megállapodásban* rögzített hosszútávú hőmérsékleti célokat. A megállapodásban előírtaknak megfelelően az EU tagállamai 2020 vége előtt benyújtották hosszú távú kibocsátáscsökkentési **stratégiájukat** és **aktualizált éghajlat-politikai terveiket**, és vállalták, hogy az uniós kibocsátásokat 2030-ig az 1990-es szinthez képest legalább 55%-kal csökkentik. **2050-re az EU az első klímasemleges gazdasággá és társadalommá** kíván válni. A klímaváltozás csökkentését kitűző tevékenységek három kategóriába oszthatók:

1. A nagyon alacsony üvegházhatású gázkibocsátással járó tevékenységek finanszírozása, amelyek összhangban vannak a *Párizsi megállapodás* hosszútávú hőmérsékleti célkitűzéseivel. A megújuló energiaforrások használata kimagasló prioritásnak számít ezen a területen.
2. Olyan átmeneti tevékenységek finanszírozása, amelyek ugyan még részei az üvegházhatású gázokat kibocsátó rendszereknek, de már komoly jelentőséggel bírnak a klímavédelmi átmenet biztosításában, a klímasemleges gazdaság megteremtésében. Ezen a területen a legfőbb célkitűzés a fosszilis energiát használó termelőágazatok energiahatékonyságának javítása közvetlen és közvetett módon.
3. Nagyon fontos feladat az alacsony károsanyagkibocsátású termelési technológiák fejlesztésének elősegítése (Net 4, 4.).

A multilaterális fejlesztési bankok, valamint a nemzetközi Fejlesztéseket Finanszírozók Klubja olyan megközelítési módokon dolgoznak, amelyekkel még jobban összhangba lehet hozni az egyes finanszírozási módokat a *Párizsi megállapodásban* meghatározott célokkal. A klímaváltozás csökkentésének teljesítési kritériuma nem jelenti minden esetben azt, hogy az összhangban van az adott ország alacsony CO₂ kibocsátásra vonatkozó fejlesztési céljaival. Például egy vízerőműépítési projekt megfelel az üvegházhatású gázok csökkentésére vonatkozó kritériumnak, viszont a csapadékmennyiség következő évekre prognosztizált csökkenése okozta villamosenergia-kimaradások miatt nincs összhangban az adott ország klímaváltozással összefüggő ellenállóképességének erősítésével. A nemzetközi fejlesztési bankok nem finanszíroznak fosszilis energiaforrások felkutatásával, kitermelésével, feldolgozásával, tárolásával, szállítmányozásával, cseppfolyósításával, majd újra gázosításával és kőolajfeldolgozással összefüggő tevékenységeket. A hulladékföldgáz felhasználása, valamint a földgáz-infrastruktúrából veszendőbe menő földgáz csökkentését szolgáló beruházások

kivételt képeznek ez alól. A folyamatos erdőirtásokat eredményező projektek finanszírozása szintén nem megengedett.

A multilaterális fejlesztési bankok kimagasló szerepet töltenek be a fejlődő országok **klímaváltozáshoz való alkalmazkodásának finanszírozásában**. Az ENSZ Éghajlatváltozási Kormányközi Testülete (IPCC) a következő meghatározást adja az adaptációra: **Az adaptáció egy olyan korrekciós folyamat, amely az éppen aktuális klímavédelmi célok elérését szolgálja** (Net 1, xiii). A társadalmi rendszerekben az adaptációs intézkedések a különböző fenyegetéseket próbálják visszaszorítani és a kedvező lehetőségeket kiaknázni. A természettel összefüggő rendszerekben az emberi beavatkozás elősegítheti az elérni kívánt klímavédelmi célok megvalósítását. Az ENSZ szakosított szervezete társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi rendszerek teljesítőképességeként írja le az ellenállóképesség fogalmát, amellyel fel lehet venni a harcot a veszélyes helyzetekkel, tendenciákkal, és megfelelő választ találni az eredeti állapot fenntartására, valamint erősíteni lehet az adaptációs készséget és a transzformációt (Net 1, xv). Tizenkét nemzetközi fejlesztési bank vállalt kötelezettséget arra, hogy arányosan növelik az adaptációs finanszírozások mértékét a pénzügyi intézetek klímavédelmi akcióinak önkéntes öt alapelve alapján. A Nemzetközi Fejlesztésfinanszírozási Klub tagjai megállapodtak abban, hogy a klímavédelmi finanszírozásokat nem járulékos módon végzik, hanem valamennyi finanszírozott projektet a klímaváltozás megállítását a fókuszba állítva vizsgálnak.

2. A multilaterális fejlesztési bankok klímafinanszírozási műveleteinek elemzése

A multilaterális fejlesztési bankok (MFB) 2019. évi közös jelentésükben arról számoltak be, hogy a 2025-ig tartó hat éves időszak alatt legalább 65 milliárd USD összeget fordítanak klímavédelmi beruházásokra, amelyekből 50 milliárd USD közvetlenül az alacsony és közepes jövedelmű tagországokba irányul. Ezen túlmenően 110 milliárd EUR társfinanszírozás is kapcsolódik a multilaterális fejlesztési bankok forrásaihoz, amelyből 40 milliárd USD összeg a magángazdaságból érkezik (Net 5, 3.).

A nemzetközi fejlesztési bankok két különböző csoportra osztják a klímavédelemmel összefüggő finanszírozásokat, az egyik csoportba a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást elősegítő projektek, míg a másikba a klímaváltozás mértékének csökkentését célzó projektek tartoznak. Az MFB bankok klímavédelmi finanszírozásai az olyan saját és a bankok által igénybe vett köz-, illetve magánforrásokból származó pénzügyi forrásokon nyugszanak, amelyeket a klímavédelemhez való alkalmazkodás előmozdítására, valamint a klímaváltozás mérséklésének érdekében használnak fel.

A multilaterális fejlesztési bankok pénzügyi tevékenységének elemzésekor nagyon fontos megemlíteni, hogy a multilaterális fejlesztési bankok (MFB-k) két csoportját különböztethetjük meg. A multilaterális fejlesztési bankok részvényesei általában szuverén nemzetállamok. Ezeket a bankokat a paritásos és a diszparitásos modellek szerint csoportosítom. Azok a multilaterális fejlesztési bankok tartoznak a paritásos modellbe, ahol az adott bank tulajdonosai, részvényesei és a bank adósai

nagyjából fedik egymást. Az Európai Beruházási Bankot (EIB) és az Északi Beruházási Bankot említhetnénk mint a legjobb példákat az ilyen típusú MFB-kre. Az EBB mint az Európai Unió politikailag irányított bankja finanszírozásának mintegy 80%-át az EU tagállamainak nyújtja. A másik csoport, amely a diszparitási modell szerint működik, olyan MFB-eket foglal magában, amelyek részvényesei és adósai általában egyáltalán nem azonosak. A Világbankcsoport, az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, az Ázsiai Fejlesztési Bank és az Afrikai Fejlesztési Bank a legjobb példák erre a csoportra. E bankok fő részvényesei, mint például az USA, Japán stb. nem fordulnak ezekhez a bankokhoz hitelekért és bankgaranciáért.

2. táblázat: a multilaterális fejlesztési bankok klímavédelmi finanszírozásai az alacsony és közepes, valamint magas jövedelmű országok szerinti bontásban, 2019 (millió USD)

multilaterális fejlesztési bankok	alacsony és közepes jövedelmű országok (millió USD)	magas jövedelmű országok (millió USD)
Világbank Csoport	18 437	369
IsDB	464	2
IDBG	4 417	540
EIB	3 558	18 100
EBRD	3 923	1 079
ADB	7 068	5
AfDB	3 600	0
Total:	41 467	20 095

Forrás: Joint report on multilateral development banks jelentés (2019, 6.) alapján saját szerkesztés

A táblázat egyértelműen azt mutatja, hogy az Európai Beruházási Bank az úgynevezett „paritásos modellnek” megfelelően elsősorban saját tagországait finanszírozza. Az EBB klímavédelmi finanszírozásának 16,42%-a irányul csupán az alacsony és közepes jövedelmű gazdasággal rendelkező partnerországokba. A diszparitációs modellhez tartozó multilaterális fejlesztési bankok közül a Világbank-csoport az, amely a legtöbb klímavédelmi finanszírozást biztosítja az alacsony és közepes jövedelmű gazdaságok számára.

3. táblázat: a multilaterális fejlesztési bankok klímavédelmi finanszírozásai magán- és közberuházások szerinti bontásban, 2019 (millió USD)

multilaterális fejlesztési bankok	alacsony és közepes jövedelmű országok (millió USD)		magas jövedelmű országok (millió USD)		klímavédelmi beruházások összesen (millió USD)	
	magánberuházás	közberuházás	magánberuházás	közberuházás	magánberuházás	közberuházás
AfDB	1 197	2 403	0	0	1 197	2 403
ADB	504	6 564	0	5	504	6 569
EBRD	2 252	1 672	1 077	2	3 329	1 674
EIB	927	2 631	6 899	11 201	7 826	13 832
IDBG	1 000	3 418	348	193	1 348	3 611
IsDB	0	464	0	2	0	466
WBG	3 378	15 059	263	105	3 641	15 164
Összesen:	9 258	32 211	8 587	11 508	17 845	43 719

Forrás: Joint report on multilateral development banks jelentés (2019, 13.) alapján saját szerkesztés

A hitelfelvevők típusát bemutató táblázat pontosan mutatja, hogy az Európai Beruházási Bank (EBB) nagy hangsúlyt fektet a magas jövedelmű gazdaságok magánszektorának finanszírozására (36%). Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) és az Afrikai Fejlesztési Bank szintén döntő szerepet játszik az alacsony és közepes jövedelmű gazdaságok magánszektorának klímavédelmi finanszírozásában (66,5% – 33,25%). A Világbank-csoport klímavédelmi finanszírozásában a magánszektor részesedése mindössze 19,36%.

4. táblázat: a multilaterális fejlesztési bankok klímavédelmi finanszírozásai adaptáció és környezetszennyezés-csökkentés szerinti bontásban, 2019 (millió USD)

multilaterális fejlesztési bankok	alacsony és közepes jövedelmű országok			magas jövedelmű országok			klímavédelmi beruházások összesen (USD millió)		
	adaptáció	üveg-házhatású gázok csökkentése	MFB klímafinanszírozás	adaptáció	üveg-házhatású gázok csökkentése	MFB klímafinanszírozás	adaptáció	üveg-házhatású gázok csökkentése	MFB klímafinanszírozás
AfDB	2 016	1 584	3 600	0	0	0	2 016	1 584	3 600
ADB	1 531	5 537	7 068	5	0	5	1 536	5 537	7 073

EBRD	569	3 354	3 923	13	1 066	1 079	582	4 420	5 002
EIB	387	3 170	3 558	584	17 517	18 100	971	20 687	21 658
IDBG	1 887	2 531	4 417	31	509	540	1 918	3 040	4 958
IsDB	217	247	464	1	1	2	218	248	466
WBG	7 329	11 108	18 437	368	1	369	7 697	11 109	18 806
Total	13 936	27 531	41 467	1 002	19 094	20 095	14 938	46 625	61 563

Forrás: Joint report on multilateral development banks jelentés (2019, 11.) alapján saját szerkesztés

Egyértelmű tény, hogy az Európai Beruházási Bank (EBB) vezető szerepet játszik a magas jövedelmű gazdaságokban az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és az éghajlatváltozás hatásainak enyhítése terén nyújtott finanszírozásban. A másik nagy szereplő ezen a területen az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD), amely a fejlett világban nyújt klímavédelmi finanszírozást. Az alacsony és közepes jövedelmű gazdaságokban működő MFB-k klímavédelmi finanszírozása túlnyomórészt (66,3%) az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére koncentrál. A diszparitások modellnek megfelelő MFB-k közül a legnagyobb szereplő a Világbank-csoport, amely a fejlődő világban az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésére összpontosít.

5. táblázat: a multilaterális fejlesztési bankok klímavédelmi finanszírozásai régiók szerint, 2019
(millió USD)

régió	alacsony és közepes jövedelmű országok	magas jövedelmű országok	Összesen
Közép-Ázsia	1 492	0	1 492
Kelet-Ázsia	6 497	6	6 503
EU	322	18 639	18 961
Európa (nem EU)	4 220	73	4 293
Latin-Amerika és Karib térség	7 226	659	7 885
Közel-Kelet és Észak-Afrika	3 919	267	4 186
Dél-Afrika	8 251	0	8 251
Szub-szaharai régió	7 380	0	7 380
multi-régió	2 160	452	2 612
Összesen:	41 467	20 096	61 563

Forrás: Joint report on multilateral development banks jelentés (2019, 15.) alapján saját szerkesztés

A táblázatból jól kiolvasható, hogy a MFB-k klímavédelmi finanszírozásának mintegy kétharmadát (67,35%) a világ fejlődő országaiban használják fel. Az Európai Unió tagországai a magas jövedelmű gazdaságoknak szánt források 92,74%-át használják fel. A teljes éghajlatváltozás ellen ható finanszírozás 30,79%-át az EU tagországaiiban használják fel. A második régió, amely az éghajlat-pénzügyi alapokat használja, Dél-Afrika.

3. Az Európai Fejlesztésfinanszírozási Pénzintézetek (European Development Finance Institutions)

A fejlesztésfinanszírozási pénzintézetek (FFP) részvényesei legtöbb esetben nemzetállamok. Ezek a fejlesztésekre szakosodott pénzintézetek az alacsony és közepes jövedelmű államok magángazdaságainak munkahelyteremtést és fenntartható gazdasági növekedést eredményező projektjeit finanszírozzák, amelyekkel hozzájárulnak az ENSZ fenntartható fejlesztési céljainak megvalósításához. Ezeknél a pénzintézeteknél feltétlenül meg kell említeni a tanácsadási tevékenységüket is. Ezek a specializált pénzintézetek bilaterális és multilaterális szervezetek lehetnek. Míg a bilaterális fejlesztési pénzintézetek kormányaik külföldi fejlesztési és együttműködési politikáját szolgálják, multilaterális társaik a nemzetközi pénzügyi intézetek magángazdaságot finanszírozó karjaiként működnek. E pénzintézetek pénzügyi forrásai hazai, vagy nemzetközi fejlesztési alapokból származnak, vagy pedig állami garancia biztosítja hitelképességüket (Net 6).

Az Európai Fejlesztésfinanszírozási Pénzintézetek tizenöt európai bilaterális fejlesztési pénzintézetet tömörítenek magukban, amelyeket a következőkben sorolunk fel: belga BIO befektetési Társaság, brit CDC Csoport, spanyol Cofides Pénzintézet, német KFW csoport, finn Finnfund Ipari Együttműködés Fejlesztési Bank, holland FNO Fejlesztési Bank, dán IFU fejlődő országokra specializálódott Fejlesztési Alap, norvég Norfund Befektetési Alap, osztrák oeEB Fejlesztési Bank, francia Proparco Gazdasági Együttműködési Társaság, svájci SIFEM Feltörekvő Piacok Befektetési Alap, olasz Simest & CDP Fejlesztési Pénzintézet, portugál Sofid Fejlesztési Pénzintézet, svéd Swedfund Fejlesztési Pénzintézet (Net 7). A nyugat-európai bilaterális fejlesztési pénzintézetek befektetési portfóliója 43,8 milliárd EUR összegre rúgott 2020-ban. A nyugat-európai országok a bilaterális fejlesztési pénzintézeteket a második világháborút követően kezdték el megalapítani azzal a céllal, hogy erősítsék a magángazdaság fejlődő országokban történő beruházásait. A tizenöt európai fejlesztési pénzintézet 2020. november 5-én fogadta el a klíma- és energiafinanszírozásról szóló nyilatkozatot. Az európai FFP-k 2015 és 2020 között 8 milliárd EUR összeget fordítottak az alacsony és közepes jövedelmű országok klímavédelmi beruházásaira.

Az FFP-k klíma- és energiafinanszírozásról szóló nyilatkozatának hat pontja:

1. A pénzügyintézetek összhangba hozzák az új kötelezettségvállalásaikat a Párizsi megállapodásban foglaltakkal, és a finanszírozási portfóliójukat úgy alakítják, hogy legkésőbb 2050-re az egyes projektek üvegházhatású gázkibocsátása nullára csökkenjen.
2. A pénzügyintézetek kizárják a kőszén és kőolaj alapú projektek finanszírozását, és a többi fosszilisenergia-projektet is kivezetik fokozatosan 2030-ig a Párizsi megállapodásnak megfelelően.
3. A pénzügyintézetek nagy hangsúlyt helyeznek klímafinanszírozásaiknál arra, hogy minél jobban mobilizálni tudják a piaci szektor pénzügyi forrásait.
4. A pénzügyintézetek tanácsadást nyújtanak ügyfeleik számára a Párizsi megállapodásban meghatározott kritériumokkal összhangban lévő projektek támogatása, a zöld beruházások növelése, a klímavédelmi adaptáció, valamint az alacsony CO₂ kibocsátású gazdaságra történő igazságos átmenet biztosítása érdekében.
5. A pénzügyintézetek a magasfokú nemzetközi sztenderdeknek megfelelően teszik közzé a klímavédelemmel kapcsolatos finanszírozásaikat.
6. A pénzügyintézetek valamennyi munkafolyamatukba integrálják a klímavédelmi irányelveket, valamint a kapcsolódó kockázatkezelési folyamataikat (Net 8).

4. A Német Újjáépítési Hitelintézet (Kreditanstalt für Wiederaufbau) bemutatása

Az Európai Fejlesztésfinanszírozási Pénzügyintézetek közül azért esett a választásunk a Német Újjáépítési Hitelintézetre (KfW), mivel egy olyan nemzeti szinten működő fejlesztési bankról van szó, amely korszakalkotó érdemeket szerzett a német fejlesztéspolitika finanszírozásában, és mindemellett aktív szerepet játszik a fejlődő világ országai szociális és gazdasági kohéziójának erősítésében. A KfW bankcsoport olyan innovatív finanszírozási módokat vezetett be, mint például a középosztályra, azaz a kis- és középvállalkozásokra szabott pénzügyi termékek, amelyek megalapozták a német gazdaság és hazai ipar tartós versenyképességét mind belföldön, mind a külföldön. A német egység, a volt szocialista keleti tartományok gazdasági felzárkóztatásának területén szintén elvülhetetlen érdemeket szerzett a pénzügyintézet különböző finanszírozási konstrukcióival. A KfW fejlesztési bank kkv szektorra szabott finanszírozásának gyakorlatát a multilaterális fejlesztési pénzügyintézetek is átvették, felismerve a tényt, hogy a munkavállalók többségét foglalkoztató, tőkehiányos, és ebből fakadóan technológiai lemaradásban lévő kkv szektorral nem lehet versenyképes gazdaságot kialakítani.

A Német Újjáépítési Hitelintézetet 1948. november 18-án alapították meg a szövetségesek támogatásával. A bank létrehozásának elsődleges célja, amit a neve is fémjelez, a II. világháború embertelen pusztításainak helyreállítása, a termelőágazatok újrarendezése volt. A világháború következtében a német lakásállomány negyede, az ipari létesítmények ötöde teljesen megsemmisült, és nyolcmillió német menekült érkezett a nyugati hatalmak ellenőrzése alá tartozó három nyugatnémet zóná-

ba a keleti tartományokból is a közép-kelet-európai országokból. A tevékenységét ténylegesen 1949. január 2-án megkezdő, 1 millió DM-mel létrehozott Újjáépítési Hitelintézet volt a háború után az első német állami bank. A megalakítást követő években a bank elsődleges forrása a Marshall-segély, hivatalos nevén Európai Újjáépítési Program (ERP) volt. Az Egyesült Államok legnagyobb szabású segélyprogramja a II. világháborút követő nyugat-európai gazdasági fellendülés alappilléreinek számít, amely megmentette Nyugat-Európát a kommunista diktatúrától. A Marshall-segély Németország szempontjából különös jelentőséggel bírt, mivel egybeesett a gazdasági újjáépítés konszolidációjával és az ország világgazdaságba történő reintegrációjával (Net 9).

A bank finanszírozási politikája a megalakulását követő első években az energiaellátás biztosítására, a lakásépítésre és az exportfinanszírozásra irányult.

Nyugat-Németországban 1950-ben minden tízedik lerombolt házat a KfW kedvezményes kamatfeltételek mellett nyújtott hiteleiből építették újjá. A bank a kezdetektől fogva finanszírozta a bányászat, az acélipar, valamint az elektromos áramtermelők beruházásait.

A nagyfokú iparosítás beindításának köszönhetően a német mezőgazdaság is a legjelentősebb hitelfelvevők között található a maga 20%-os részarányával. A bank 1950-ben indította el az exportfinanszírozó tevékenységét, amely a későbbiekben a legnyereségesebb, legfontosabb alaptevékenységévé vált.

Az 1970-es évek olajválságai a finanszírozási stratégia jelentős átszabására készítették a bankot. A megváltozott körülmények és a nemzetközi versenyben való helytállás miatt új jelszavakat tűzött zászlajára, így az energiatakarékos, költséghatékony és innovatív termelést.

A KfW 1971-ben indította útjára a középosztályt támogató új finanszírozási termékét. A középosztály-programnak az volt az elsődleges célja, hogy a belföldi beruházásfinanszírozást kiterjesszék a kis- és középvállalkozásokra is a nagyvállalatoknak nyújtott kamatfeltételek mellett (Net 10). A banki finanszírozás ez irányú elmozdulása teljes mértékben leképezte az Európai Beruházási Bank globális kölcsön (globalloan) stratégiáját, amelyet szintén a 70-es évek olajválságai indukáltak azzal, hogy a fordista, nyersanyagigényes tömegtermelésről gazdasági megfontolások miatt mindinkább át kellett térni az innovatív, nyersanyag-takarékos, diverzifikált termelésre, egyre nagyobb teret engedve a szolgáltató szektornak.

Az exportfinanszírozás területén leginkább a Németországban előállított és külföldön értékesített erőművek, hajók és repülőgépek gyártása és kereskedelme állt a középpontban.

4.1. A német egyesülés finanszírozása

1990-ben Nyugat- és Kelet-Németország egyesítésével újabb újjáépítési szakasz kezdődik Németország életében. A 90-es évek közepéig éves szinten a teljes belföldi gazdaságfejlesztő beruházások 70%-a keleti tartományokba irányult. Az országegyesítést követő években 2015. augusztus 31-ei állás szerint 194 milliárd EUR vándorolt a keleti tartományokba, amely finanszírozások nagyságát mi

sem támasztja jobban alá, mint hogy a Marshall segély keretén belül Németország átszámítva 1,7 milliárd EUR támogatást kapott 1949 és 1953 között (Net 11).

2003-ig a keletnémet tartományok területén több mint 3,6 millió lakásfelújítást finanszíroztak a KfW kedvezményes hiteleivel. A csúcspont 1990-ben volt, amikor százezer darab kölcsönt hagytak jóvá. Mindent egybevetve ez volt a világ legjelentősebb lakásfelújítási finanszírozási programja.

A bank keleti tartományok középosztályára fókuszáló finanszírozásainak az volt a célja, hogy a meglévő kis- és közepes méretű cégeket juttassa kedvezményes forrásokhoz. A Deutsche Ausgleichsbank (DtA) koncentrált az újonnan létrejövő vállalatok támogatására. A KfW az 1990-es évek során több mint 50 milliárd EUR-t költött kis- és középvállalkozások alapítására, fejlesztésére a keleti tartományok területén. A kölcsönök révén 2,5 millió munkahelyet sikerült létrehozni, vagy megtartani.

Az 1990-es évek elején a bank legnagyobb számító, átszámítva 3,9 milliárd EUR összegű projektjét a szovjet hadsereggel bonyolította, amelyből negyvenötezer lakást és két házgyárat építettek Oroszországban és egyéb tagköztársaságokban.

A KfW bankcsoport jelenlegi stratégiája kiemelt hangsúlyt helyez a kis- és középvállalkozások, a középosztály finanszírozására. Ezt a következő eszközökkel végzi a bank: részesedésvásárlás, kereskedelmi bankoknak nyújtott, refinanszírozást célzó globális kölcsönök és a hitelköltségek csökkentése. A kereskedelmi bankoknak folyósított globális kölcsönök az Európai Beruházási Bankhoz hasonlóan nagyon sikeresek és keresettek.

A KfW finanszírozási stratégiája leképezi az uniós irányelveket, és az unió gazdaságfejlesztési célkitűzéseit vallja magáénak, úgymint az oktatás, továbbképzés, valamint a megújuló energiaforrások támogatását. A klímaváltozás hatására és a több évtizedes tapasztalatokra alapozva a bank nagyon jelentős szerepet vállal a klímaváltozás feltartóztatása és a német klímavédelmi célok megvalósítása érdekében, s gyorsan kivívta magának az 1. környezetvédelmi bank elnevezést, amely aspektus valamennyi finanszírozott területen igen fontos. 2007-ben a fejlesztési források 20%-át a környezetvédelemre fordították.

A fejlődő országok relációjában is nagy változás ment végbe a bank életében. A korábbi nagy presztízsű beruházásokról egyre inkább az olyan projektekre tevődik át a hangsúly, amelyek hosszú távon biztosítják az adott társadalom gazdasági és szociális helyzetének javítását. A fejlődő országokat tekintve a finanszírozások elsősorban a pénzügyi rendszerre, az egészségügyre és oktatásra, valamint a környezetvédelemre irányulnak.

4.2. Exportfinanszírozás

Az exportfinanszírozás a bank legrégebbi tevékenységei közé tartozik. Mivel a német kereskedelmi bankok az 50-es években csak rövid távú finanszírozást biztosítottak, a KfW bankra hárult a feladat, hogy közép- és hosszútávú hiteleket biztosítson az exportra termelő vállalatoknak. A 60-as évek ele-

jén a német szállítók hitelezése volt a legáltalánosabb. Az exportra termelő cégek hitelt kaptak, így át tudták hidalni a termelés és a leszállított berendezések vételárának kiegyenlítése közti időszak likviditási nehézségeit.

Az ipari berendezések exportja nemzetgazdasági szempontból különösen fontos volt Németország számára, így a KfW bank exportfinanszírozásai különösen jelentős szerepet töltek be.

A szállítói hitelek mellett hamarosan megjelentek a közvetlenül a külföldi importőr beszerzéseit finanszírozó hitelek. A 60-as évek végére a külföldi importőrök finanszírozása jószerével teljesen kiszorította a német szállítók hitelezését.

A német gazdaság megerősödését követően a KfW bank finanszírozási palettája kibővült a nyersanyagkitermeléssel is. A bank olyan kitermeléssel kapcsolatos projekteket is finanszírozott, amelyekben nem volt német részesedés, viszont a német ipar ellátásbiztonsága szempontjából nélkülözhetetlenek voltak.

A 70-es, 80-as években megötszöröződött az exportfinanszírozás volumene. A KfW hitelkeretszerződéseket kötött a külföldi külkereskedelmi bankokkal, hogy a külföldi kis- és középvállalkozások számára történő szállítások finanszírozása biztosított legyen. Ez a konstrukció az Európai beruházási Bank globális hiteleinek leképeződése. A bank így újabb kiszolgálható célcsoportot tudott szerezni a német ipar számára. Az exportfinanszírozás legfajsúlyosabb iparágai ebben az időszakban a repülőgép- és hajógyártás, valamint az energetika voltak (Net 12).

4.3. A KfW bankcsoport klímavédelmi beruházásai

Az állami hitelintézet a német szövetségi kormány megbízásából 2013 és 2018 között nagyságrendileg 23,6 milliárd EUR összeggel finanszírozott klímavédelmi projekteket. Az újonnan jóváhagyott projektek fele a klímavédelmet célozza, ami egyike lett a fejlesztési bank legfontosabb célkitűzéseinek. A klímavédelem szempontjából a legfontosabb a megújuló energiaforrásokat előállító infrastruktúra kiépítése és az energiahatékonyság erősítése. A banknak jelentős a szerepe a magán pénzügyi források mobilizálásában a környezetvédelmi projektek finanszírozásához.

A fejlődő országok vannak gyakorta leginkább kitéve a klímaváltozás viszontagságainak. A KfW bankcsoporton belül a KfW Fejlesztési Bank zömében olyan állami infrastrukturális projekteket finanszíroz a fejlődő világban, amelyek ellenállóbbá teszik a lakosságot a klímaváltozással szemben. A DEG elnevezésű leányvállalat üzleti tanácsadást biztosít a fejlődő országokban befektetni kívánó magánvállalkozások számára. A KfW IPEX leánybank a német vállalkozásoknak nyújt projekt-, valamint exportfinanszírozást. A bank mindemellett mezőgazdasági, vidékfejlesztési és katasztrófavédelemmel összefüggő beruházásokat is finanszíroz.

Németország az évszázad közepére klímasemleges országgá szeretne válni. Az ambiciózus célkitűzés jelentős átalakítást követel meg minden egyes gazdasági szektorban. 2045-ig éves szinten át-

lagosan 191 milliárd EUR összegben kell klímavédelmi beruházásokat megvalósítani, ami a német GDP 5,2%-át teszik ki. A fejlesztési bank által készített tanulmány szerint a szükséges klímavédelmi beruházások legnagyobb része, 2,1 billiárd EUR a közlekedési szektorra jut. A második legnagyobb finanszírozási terület az energiaszektor 840 milliárd EUR finanszírozási igénnyel. A magánháztartások klímavédelmi finanszírozási igénye 636 milliárd EUR összeget tesz ki, amelyből 254 milliárd EUR a klímasemleges lakóházak biztosítása. A német ipar területén megvalósítandó klímavédelmi beruházások 620 milliárd EUR összegre rúgnak. A kereskedelmi és szolgáltatási szektor területén 237 milliárd összeget tesz ki a klímavédelmi beruházások volumene (Net 13).

A grandiózus beruházási összeg előteremtéséhez természetesen az állami források mellett szükség van a magántőke bevonására is. Az államigazgatásnak kettős funkciója van ebből a szempontból, először is példát kell mutatnia a közintézmények és a tömegközlekedés energiatakarékossá tétele területén, másodsorban pedig meg kell teremtenie a keretfeltételeket a magántőkeberuházások integrációjára.

5. Következtetések

A multilaterális és bilaterális fejlesztési pénzügyi intézetek megemelték a klímavédelmi finanszírozásaik mértékét, a fejlesztésfinanszírozási folyamataikat pedig összhangba hozták a *Párizsi megállapodás*ban foglaltakkal. A bankok az intézményi céljaik, valamint a kockázatkezelési eljárásrendjük meghatározásakor figyelembe veszik a klímaügyi sérülékenység kritériumát, valamint hiánypótló és üzletgeneráló szerepkörüknel fogva strukturált finanszírozásaikkal a magángazdaság klímavédelmi beruházásait is ösztönzik. A bankok portfóliójának kialakításakor meghatározóvá vált a *Párizsi megállapodás* egyes pontjainak átvétele, valamint az üvegházhatású gázok csökkentésére és a környezetvédelmi alkalmazkodás segítésére irányuló finanszírozások adaptációja. A nemzetközi fejlesztési bankok további feladata, hogy társfinanszírozásaikon keresztül növeljék a magánszektor elhivatottságát az olyan klímavédelmi beruházások iránt, amelyek a fejlődő országok prioritásait is figyelembe veszik.

A magánszektorból származó pénzügyi források nem áramlanak a szükséges környezetvédelmi beruházásokba közvetlen közfinanszírozási beavatkozás, valamint a kockázatok csökkentését célzó szabályozási és piaci reformok nélkül. A zöld bankokat ebben a tekintetben üzletgenerátoroknak, első számú befektetőknek kell tekinteni, amelyek új piacokat teremtenek, s ezzel egyúttal potenciális befektetési lehetőségeket a magánszektor számára.

Számos multilaterális fejlesztési bank esetében történt meg, hogy innovatív és előremutató politikai koncepció alapján sorsdöntő átalakuláson mentek keresztül. Gondoljunk csak a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bankra (IBRD), amelyet megalapításakor azért hoztak létre, hogy hozzájáruljon az európai országok második világháború utáni gazdasági újjáépítéséhez és fellendüléséhez, de ennek megvalósítását követően a szegénység elleni küzdelem érdekében a közepes jövedelmű fejlődő orszá-

gok finanszírozásával kezdett foglalkozni. Hasonló alapvető változás és átalakulás érzékelhető az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) esetében is, amelynek létrehozását Francois Mitterrand francia elnök kezdeményezte, hogy elősegítse a kelet-európai volt szocialista országok demokratikus gazdasági és politikai átalakulását a szabad többpárti demokráciára és a liberális piacgazdaságra történő áttéréssel. Mivel e kelet-európai országok többsége időközben csatlakozott az Európai Unióhoz, a bank fokozatosan áthelyezte fő finanszírozási fókuszát a közép-ázsiai és közel-keleti országokra. Az Európai Beruházási Bank (EBB) is jelentős metamorfózis előtt áll, a klíma- és környezetvédelmi beruházások fokozásával úgynevezett klímabankká kíván válni. Az EBB, mint minden más multilaterális pénzügyi fejlesztési intézmény, magán hordozza létrehozója, az integráció gazdaságpolitikai irányelveit. Az Európai Uniónak szembe kell néznie az egyre inkább többpólusúvá váló világ gazdaság és a feltörekvő gazdaságok által támasztott kritikus, a versenyképességet előtérbe helyező kihívásokkal. Az EBB mint az európai integráció fejlesztési bankja, jelentős átalakítást kíván végrehajtani működési mechanizmusában, nevezetesen arra törekszik, hogy a világ legnagyobb és legbefolyásosabb éghajlati multilaterális fejlesztési bankjává alakuljon. Az EU intézményeinek hatékony eljárásrendet kell kidolgozniuk a globalizáció kezelésére. A koncepció megvalósítása olyan hitelképes európai vállalatok finanszírozását jelenti, amelyek rendelkeznek a meghatározó részesedés eléréséhez szükséges potenciállal a globális éghajlati és környezetvédelmi technológiai piacon, biztosítva, hogy az Európai Uniónak sikerül úttörő és megkerülhetetlen szerepet játszania ebben az új, tudásalapú és meghatározó gazdasági szegmensben, amely egyúttal lehetővé teszi, hogy az EU nem marad le az éles globális gazdasági versenyben. A nyugat-európai bilaterális fejlesztési pénzintézetek a klímaváltozás negatív hatására szintén beépítették finanszírozási és kockázatkezelési mechanizmusaikba a klímavédelmi aspektusokat, valamint finanszírozási portfóliójukban mind nagyobb részt foglalnak el a klímavédelmi projektek. Összességében megállapítható, hogy a klímaváltozás negatív hatásainak következményeként mind a multilaterális, mind a bilaterális fejlesztési pénzintézetek finanszírozási stratégiája és működési mechanizmusai korszakváltó átalakuláson mennek keresztül.

Irodalom:

- Net 1: <https://www.iisd.org/system/files/2020-12/filling-gap-financing-climate-adaptation.pdf>
- Net 2: <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2021-2022>
- Net 3: <https://www.wri.org/insights/mdb-climate-finance-joint-report-2020> 4.o.
- Net 4: https://www.eib.org/attachments/documents/mdb_idfc_mitigation_common_principles_en.pdf
- Net 5: Joint Report of Multilateral Development Banks (2019): Climate finance 10. p. <https://publications.iadb.org/publications/english/document/2019-Joint-Report-on-Multilateral-Development-Banks-Climate-Finance.pdf>
- Net 6: <https://www.edfi.eu/about-dfis/what-is-a-dfi/>
- Net 7: <https://www.edfi.eu/members/meet-our-members/>
- Net 8: <https://edfi-website-v1.s3.fr-par.scw.cloud/uploads/2020/11/1.-EDFI-Statement-on-Climate-and-Energy-Finance-Final.pdf>
- Net 9: <https://www.kfw.de/%C3%9Cber-die-KfW/F%C3%B6rderung-auftrag-und-Geschichte/Geschichte-der-KfW/KfW-Jahrzehnte/50er-Jahre/>
- Net 10: <https://www.kfw.de/%C3%9Cber-die-KfW/F%C3%B6rderung-auftrag-und-Geschichte/Geschichte-der-KfW/KfW-Jahrzehnte/70er-Jahre/>
- Net 11: <https://www.kfw.de/%C3%9Cber-die-KfW/F%C3%B6rderung-auftrag-und-Geschichte/Geschichte-der-KfW/KfW-Jahrzehnte/90er-Jahre/>
- Net 12: <https://www.kfw-ipex-bank.de/%C3%9Cber-uns/Geschichte-der-KfW-IPEX-Bank/>
- Net 13: https://www.kfw.de/%C3%9Cber-die-KfW/Newsroom/Aktuelles/Pressemitteilungen-Details_673344.html